

Pregledni članak

UTICAJ INFLACIJE NA NASTANAK I PRODUBLJAVANJE EKONOMSKO FINANSIJSKE KRIZE U BIH I ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA

Doc. dr. Husein Mehmedović, email: mehmedovic.gr@gmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku

Sažetak: Predstaviti ćemo jedan od nekoliko uzroka nastanka i produbljavanja ekonomsko-finansijske krize u Bosni i Hercegovini i na prostorima zemalja Zapadnog Balkana. Ekonomski stručnjaci smatraju da je inflacija među najznačajnijim uzrocima nastanka krize. Inflacija predstavlja nadimanje ili napuhavanje cijena robama i uslugama, a jedan od radikalnijih oblika inflacije je hiperinflacija i galopirajuća inflacija. Prikazat ćemo uticaj inflacije na investicione projekte, nominalne i realne stope prinosa uz pomoć Fišerove formule. Da investitori ne bi trpjeli gubitke zbog inflacije, na finansijskim tržištima uvijek u zahtjevanje stope prinosa ugrađuju premiju za inflacioni rizik. Inflacija je u Bosni i Hercegovini u 2022. godini dostigla stopu od 17, 5 %, dok je u drugim zemljama Zapadnog Balkana bila nešto niža, obzirom da je ostavila neprocjenjive posljedice na privrede ovih zemalja. Kroz istraživanje, cilj nam je da saznamo kako su ostale zemlje Zapadnog Balkana reagovala u cilju donošenja ekonomsko-finansijskih mjera kako bi ublažile uticaj inflacije na privredu i stanovništvo.

Ključne riječi: Inflacija, ekonomsko-finansijska kriza, antiinflacione mjere.

THE IMPACT OF INFLATION ON CREATING AND DEEPENING THE ECONOMIC AND FINANCIAL CRISIS IN BIH AND WESTERN BALKAN COUNTRIES

Abstract: We will present one of many causes of the economic and financial crisis in Bosnia and Herzegovina and other Western Balkan countries. Economic experts think that inflation is among the most important triggers of the crisis. Inflation implies an overall increase of prices of goods and services, and a radical form of inflation is hyperinflation and galloping inflation. We will show the impact of inflation on the investment projects, as well as the nominal and real rate of returns using the Fisher's equation. The required rate of returns on the financial markets always includes risk premium to compensate the investors for the inflation-induced losses. Inflation is in Bosnia and Herzegovina has reached 17.5% in 2022, whereas it has been somewhat lower in neighboring countries; however, it has created far-reaching consequences on the economies of these countries. The main goal of the research is to grasp what were the counter-inflationary measures undertaken by other Western Balkan countries, aiming at mitigating the adverse effects of inflation on their economies and households.

Key words: Inflation, Economic and Financial Crisis, Counter-Inflationary Measures.

1. UVOD

Teško se oduprijeti činjenici da je ekonomsko-finansijska kriza, ekonomska pojava, na koju smo u Bosni i Hercegovini kao i u ostalim zemljama okruženja više od tri decenije navikli kao nešto što je normalna ekonomska pojava bez koje „ne bi znali funkcionisati“. Ovaj region je navikao na čestu pojavu kriza. Sve dosadašnje krize koje su se pojavljivale u svijetu, ostavljale su nesagledive posljedice i na našu zemlju, s tim što su ostale zemlje prevazilazile ove krize, dok smo mi na prostorima zemalja Zapadnog Balkana i dalje ostajali u raljama kriza kojih se nismo mogli riješiti zbog specifičnih političkih i ekonomskih odnosa na prostorima zemalja Zapadnog Balkana. Dosadašnje krize su se javljale na osnovu različitih uzroka, dok je ova

posljednja ekonomsko-finansijska kriza uglavnom nastala zbog pojave Pandemije Covid-19 i izbijanja rata u Ukrajini. Rast cijena energenata i poljoprivrednih proizvoda je doveo do nastanka i produbljavanja ekonomsko-finansijske krize i pojave inflacije. U ovom radu ćemo da predstavimo neke od uzroka nastanka ekonomsko-finansijske krize koja je doprinijela pojavi inflacije. Dešava se, da ona nekada može dovesti do hiperinflacije i galopirajuće inflacije koje su se javljale u pojedinim zemljama Evrope i svijeta. Također, predstaviti ćemo trenutno stanje po pitanju visine inflacionih stopa u zemaljama Zapadnog Balkana, na osnovu kojih su donesene mjera monetarne i fiskalne politike, zato su ih vlade ovih zemalja donijele radi prevazilaženja ekonomsko-finansijske krize. Predstaviti ćemo uticaj inflacije na investicione projekte uz pomoć Fišerove formule. Da bi se inflacija držala pod kontrolom potrebno je donijeti određene mjere monetarne i fiskalne politike kojima se drži pod kontrolom nekontrolisani rast inflacije od strane vlada pojedinih zemalja.

2. UZROCI NASTANKA EKONOMSKO FINANSIJSKIH KRIZA

Svjetske ekonomske i finansijske krize su specifične same po sebi, uglavnom se smatra da postoje dva osnovna razloga uzroka za nastanak ekonomsko-finansijskih kriza.

1. Prvi je u dugotrajnoj makroekonomskoj neravnoteži, mada se u ovom slučaju ne može reći kada će otpočeti kriza, ali postoji velika vjerovatnoća da će do nje doći.
2. Drugi razlog leži u iznenadnim preokretima u tokovima kapitala.

Špekulativni razlozi ili nagle promjene percepcije investitora mogu dovesti do iznenadnog bještva kapitala u inostranstvo. Ovu vrstu kriza je još teže predvidjeti jer je novije iskustvo pokazalo da do nje može doći čak i u slučajevima kada zemlja ima stabilnu makroekonomsku politiku i održivu međunarodnu ekonomsku poziciju.[1] Nastanak i produbljavanje ekonomsko- finansijskih kriza karakteristično je za XX i XXI vijek kada se pojavilo nekoliko značajnih ekonomsko-finansijskih kriza koje su nanijele nesagledive posljedice privredama i stanovništvu skoro svih zemalja svijeta. Prije izbijanja ekonomsko-finansijske krize 2007. godine, mnoge zemlje su neravnotežu platnog bilansa zatvarale zaduživanjem u inostranstvu. U nekim slučajevima je neravnoteža platnog bilansa poprimila široke razmjere koje nisu bile u skladu sa konceptom održivosti deficita tekućeg računa. Niske kamatne stope i prilagodljiva monetarna politika dovela je do kreditnog buma, koji je uticao na širenje globalne neravnoteže. Spoljna zaduženost zemalja se povećala, kao primjer možemo navesti prosječnu neto spoljnu zaduženost Španije, Grčke i Portugala koja je u 2000. godini iznosila 36 % BDP-a, dok je kod Baltičkih zemalja iznosila 38 % BDP-a. Krajem 2007. godine, prosječna spoljna zaduženost pomenute tri zemlje Euro zone iznosila je 87% BDP-a, dok je kod Baltičkih zemalja u istom periodu iznosila 70% BDP-a.[1] Prema mnogim ekonomistima vlada mišljenje da je inflacija jedan od najvažnijih uzroka nastanka ekonomsko-finansijskih kriza u Bosni i Hercegovini kao i na prostorima zemalja Zapadnog Balkana.

3. UTICAJ INFLACIJE NA NASTANAK I PRODUBLJAVANJE EKONOMSKO-FINANSIJSKIH KRIZA

Inflacija kao pojam potiče od latinske riječi *inflatio*, što znači napuhavanje ili nadimanje. Ekonomska literatura je pojam napuhavanja novčanog opticaja počela upotrebljavati od 1864. godine u vrijeme američkog građanskog rata i velike emisije novčanica green-becksa, s visokim rastom cijena. Inflacija je izazvala naročitu pažnju ekonomista koji su o njoj napisali

vrlo interesantne radove.[2] Veliki interes koji vlada za fenomen inflacije, zasigurno je posljedica njenog stalnog prisustva i mnogobrojnih neriješenih kontraverznih stavova i problema u vezi sa njenim prisustvom. Inflacija je jedan od najvažnijih ekonomskih pojmova i uopšteno predstavlja povećanje cijena proizvoda i usluga unutar jednog privrednog područja (pojava rasta cijena). Inflacija je zapravo stopa po kojoj su se cijene proizvoda i usluga povećale u određenom vremenskom periodu. Zbog takve pojave se smanjuje kupovna moć stanovništva u državi. Upravo zbog inflacije novac ima svoju vremensku vrijednost (engl. time value of money). To jednostavno znači, da se zbog rasta cijena kroz vrijeme vrijednost novca smanjuje. Naime, uz inflaciju pojedinac više ne može sa istom količinom novca kupiti istu količinu proizvoda i usluga kao što je to mogao prije mjesec dana ili godinu dana. Npr. ako je stopa inflacije na godišnjem nivou 5 %, to znači da je proizvod koji je prije godinu dana koštao 1.000 KM, danas košta 1.050 KM (cijena + inflacija). Dakle, sa inflacijom je vrijednost svake Konvertibilne Marke u našem novčaniku manja.[5] Inflacija se obično mjeri sa indeksom potrošačkih cijena (engl. consumer price index, CPI), ali i sa još nekim drugim statističkim indeksima. Potrošačka korpa koja predstavlja indeks sadrži proizvode i usluge poput hrane, odjeće, goriva, kompjutera, frizerskih usluga i slično. Visina inflacije se određuje u odnosu na promjenu vrijednosti potrošačke korpe proizvoda i usluga u određenom vremenskom periodu. Ako je na kraju godine ukupna vrijednost potrošačke korpe skuplja za 10%, onda govorimo o godišnjoj stopi inflacije 10%. Postoje različiti uzroci za inflaciju. Jedan od važnijih je prekomjerno povećanje novčane mase u opticaju. Kada veća količina novca slijedi manjoj količini proizvoda i usluga, nastaje neuravnoteženost robno-novčanog odnosa što dovodi do logičnog rasta cijena i smanjenja vrijednosti novca.[2]

Njčešći zadatak nadzornika i kontrolora inflacije u bilo kojoj državi u svijetu obično imaju centralne ili narodne banke, koje ujedno imaju mogućnost da sa svojom monetarnom politikom pokušaju održati inflaciju na nekom stabilnom nivou, npr. 2 do 3%. Zbog svoje povezanosti sa stopom nezaposlenosti, umjerena inflacija bi trebala biti normalna pojava.

4. HIPERINFLACIJA I GALOPIRAJUĆA INFLACIJA

Inflacija u pojedinim slučajevima može da poprimi veliku brzinu, gdje kupovna snaga novca naglo opada, jer dolazi do svakodnevnog rasta cijena. Ovo stanje naziva se hiperinflacija koja može dovesti i do galopirajuće inflacije, ustvari radi se o nekontrolisanoj inflaciji. Hiperinflacija i galopirajuća inflacija se uglavnom javljaju u vrijeme ratova ili u poslijeratnom periodu jer je vezana za visoku budžetsku potrošnju i finansiranje javnih potreba preko kreditne ekspanzije. Međutim, može se desiti da se hiperinflacija i galopirajuća inflacija pojave u mirnodopskim uslovima kada se vodi ekspanzivna politika javnih rashoda i stvaranje visokog budžetskog deficita koji se pokriva čistom emisijom novca. Novac dnevno gubi na vrijednosti. Hiperinflacija i galopirajuća inflacija ne nastaju odjednom, već se razvijaju u dužem vremenskom periodu. Poznat je slučaj hiperinflacije u Njemačkoj od 1919. do 1923. godine, kada je njemačka marka 1918. godine vrijedila 12 američkih centi, dok je poslije sloma, krajem 1923. godine za jedan cent se moglo dobiti 42 milijarde njemačkih maraka. [3] Tokom 90-tih godina prošlog vijeka zemlje bivše SFR Jugoslavije su doživjele velike privredne šokove koji su doveli do rasta inflacije. Inflacija se nije mogla više pratiti od strane centralnih banaka što je dovelo do hiperinflacije i galopirajuće inflacije. Vrijednost novca je toliko pala da su novčanice gubile svoju vrijednost svakodnevno.[2] U nastavku prikazat ćemo novčanice iz tog vremena.

Slika 1. Novčanica od jedan milion dinara izdata od Narodne banke Jugoslavije iz vremena hiperinflacije i galopirajuće inflacije

Izvor: <https://www.bing.com/images/search?q=nov%C4%8Danice&FORM=HDRSC2> (Preuzeto: 09.07.2018)[6]

5. INFLACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI I ZEMLJAMA REGIONA

Naš region doživljava smanjenu privrednu aktivnost, što se direktno i indirektno odražava na smanjenu stopu privrednog rasta. Ekonomski rast u 2021. godini iznosio je 7,5 % , dok je u 2022. godini uglavnom zasnovan na većoj potrošnji privrede i stanovništva. Mnogi ekonomisti smatraju da će u narednoj godini stopa inflacije da se poveća, što će se odraziti na pad ekonomske aktivnosti a to će ujedno dovesti do pojave recesije. Da bi se ublažio pad ekonomske aktivnosti potrebno je da država uz pomoć mjera fiskalne politike omogući smanjenje kamatnih stopa na kredite. Obzirom da je kao i sve ostale, također i banke zahvatila kriza, one nisu sklone odobravati kredite po nižim kamatnim stopama a što će neminovno dovesti do problema sa investicijama i investicionom potrošnjom. Ukoliko dođe do pada ekonomske aktivnosti, to će uzročno-posljedično dovesti do zaustavljanja ekonomskog rasta. Bosna i Hercegovina nije do sada donijela ni jednu ekonomsko finansijsku mjeru kojom bi se pomoglo privredi. U međuvremenu je za prethodnih deset mjeseci ove godine zahvaljujući inflaciji prikupljeno milijardu i dvjesto miliona Konvertibilnih maraka više od planiranih proračunom budžeta za ovu godinu. Ekonomska logika nalaže da se ovaj višak sredstava vrati privredi i stanovništvu.

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CB BiH) procjenjuje godišnji rast realne ekonomske aktivnosti u drugom kvartalu 2022.godine na osnovu raspoloživih podataka od polovine septembra 2022. godine.[8]

U Bosni i Hercegovini stopa inflacije u ovoj godini je najveća u odnosu na sve zemlje u regionu i iznosi 17,3%, zbog čega su povećani javni prihodi koji još nisu preraspoređeni privredi i stanovništvu kako bi im se olakšalo preživljavanje ove krize.

U Republici Srbiji prošli mjesec inflacija je iznosila 14%, poskupjele su sve usluge osim transporta, kulture i rekreacije. Nešto niža stopa inflacije iznosila je u Republici Hrvatskoj 12,8%, na Kosovu 12,7%, dok je najveću stopu pored Bosne i Hercegovine imala Republika Sjeverna Makedonija gdje se zadržala na 16,8%. Šta je karakteristično za Inflaciju? Ona povećava rizik od siromaštva i građane čini siromašnijim, a poslovne ljude bespomoćnijim.[7]

Zahvaljujući mjerama koje je donijela Vlada Republike Srbije u toku trajanja Pandemije Covid- 19, upotrijebljen je model koji je pomogao privredi i stanovništvu, što je dovelo do inflacije koja je ušla u spiralu, gdje je rast plata doveo do ubrzanja rasta stope inflacije. Smatra se da će inflacija da ostane jedno izvjesno vrijeme što će da se odrazi na budžet građana i njihovu smanjenu kupovnu moć.

Na drugoj strani, ulaskom Republike Hrvatske u Evropsku monetarnu uniju izazvat će usporen rast cijena. Iz tog razloga Vlada Republike Hrvatske je donijela određene mjere i želi iskoristiti viškove i podijeliti ih tako što će privredni subjekti dobiti onoliko koliko u datom trenutku uspiju da dobiju sredstava po principu, „što dođe-dobro dođe“.Ma koliko to pomoglo u njihovim privrednim aktivnostima, smatra se da će doći do stagnacije cijena početkom naredne godine. Mjere monetarne i fiskalne politike treba da pomognu fundamentalnim granama privrede kao što je energetika i poljoprivreda, kako bi se smanjile cijene energenata i poljoprivrednih proizvoda, a koje se direktno ili indirektno odražavaju na rast inflacije. Republika Hrvatska je u nešto boljem položaju u odnosu na druge zemlje u regionu zbog monetarne i fiskalne politike koja se oslanja na Evropsku uniju.

Bosna i Hercegovina u odnosu na ostale zemlje regiona je u nešto povoljnijem položaju po pitanju javnog duga, jer ima još dovoljno prostora za zaduživanje koje bi joj omogućilo brži rast privrednih aktivnosti i ujedno brži rast BDP-a. Prema procjenama ekonomskih stručnjaka u BiH, vlast će u narednom periodu podijeliti višak od milijardu maraka budžetskim korisnicima što će dovesti do povećanja potrošnje. Međutim, Republika Srpska u okviru Bosne i Hercegovine će morati u nadolazećoj 2023.godini vratiti finansijska sredstva za dugove koje dolaze na naplatu za emitovane entitetske obveznice na Bečkoj berzi, što će prema procjenama ekonomskih stručnjaka da se negativno odrazi na privrednu aktivnost ovog entiteta.

Novca ima dovoljno kod banaka i svjetskih finansijskih institucija, ali nema dovoljno kompanija koje su spremne apsorbovati ovaj novac po postojećim kamatnim stopama. U odnosu na ono što nas čeka, ukoliko potraje kriza izazvana ratom u Ukrajini, još uvijek su povoljne kamatne stope, ali su banke postale restriktivnije prilikom odobravanja kredita. Da bi se podstakla privredna aktivnost, kreditiranje treba da bude povoljno i bankama treba dati dovoljno prostora da se prilagode novonastaloj situaciji kako bi odobravale kredite po nešto povoljnijim uslovima privredi i stanovništvu.

6. UTICAJ INFLACIJE NA INVESTICIONE PROJEKTE

Obzirom da inflacija smanjuje kupovnu moć novca koji će se primiti u budućnosti, možda ćemo biti zadovoljni stopom prinosa od 5%, ako je stopa inflacije jednaka nuli, ali ako je stopa inflacije 20%, tražit ćemo veću stopu prinosa. Inflacija je karakteristična za sve ekonomije svijeta, pa zbog toga ona se mora uvažiti u investicionom budžetiranju i u svakom drugom planiranju uopšte. Kolika će biti stopa inflacije u nekoj zemlji zavisi od niza faktora, kao što

su: Ekonomska politika; opšte stanje u privredi; kretanje trgovinskog bilansa; kretanje stope inflacije u prethodnom periodu i dr. Inflacija ne pogađa ravnomjerno cijene svih dobara i usluga. Cijene nekih dobara i usluga će rasti više a nekih manje u zavisnosti od opšte stope inflacije.

6.1. Nominalne i realne stope prinosa

Postoji međuzavisnost očekivane stope inflacije i kamatne stope. Kada kreditor pozajmljuje novac dužniku on zahtjeva kompenzaciju za odricanje od potrošnje i za rizik, što odgovara realnoj kamatnoj stopi. Međutim, ako kreditor očekuje smanjenje kupovne moći novca usljed inflacije, on će zahtijevati od dužnika da za očekivanu inflaciju plati i inflacionu premiju. Veza između realnih R_r i nominalnih kamatnih stopa R_n , može se zapisati uz pomoć tzv. Fišerove formule:[4]

$$(1+R_n) = (1+R_r) (1+i)$$

Gdje i predstavlja stopu inflacije

Zbog toga nominalnu, odnosno realnu kamatnu stopu možemo zapisati kao:

$$R_n = (1+R_r) (1+i) - 1$$

$$R_r = (1+R_n) / (1+i) - 1$$

Što je veća očekivana inflacija, veće će biti i zahtjevane (nominalne) kamatne stope od strane investitora. Ako investitori ne ugrađuju inflacionu premiju u zahtjevane kamatne stope, njihovi realni prinosi mogu biti niski ili negativni. Tako će u navedenom primjeru realni iskaz nominalne stope prinosa od 5% u uslovima stope inflacije od 20% biti zapravo negativan i iznositi će:

$$-12,5\% (1,05/1,20 - 1)$$

Da ne bi trpjeli gubitke zbog inflacije, racionalni investitori na finansijskim tržištima uvijek u zahtjevane stope prinosa ugrađuju premiju za inflacioni rizik.

7. MJERE MONETARNE I FISKALNE POLITIKE KOJIMA SE DRŽI POD KONTROLOM NEKONTROLISANI RAST INFLACIJE

Da se ne bi produbljivala i da bi se držala pod kontrolom ekonomsko-finansijska kriza uzrokovana nastankom inflacije, potrebno je donijeti određene monetarne i fiskalne mjere putem monetarne i fiskalne politike. Monetarna i fiskalna politika se u savremenim privredama primjenjuju potpuno kordinirano i sinhronizovano u pogledu kombinacija mjera ovih politika. Jer bez kordinacije i sinhronizacije instrumenata i mjera teško je očekivati ostvarenje postavljenih ciljeva makroekonomske politike. Monetarna politika nastoji da ostvari makroekonomske ciljeve, prije svega preko regulisanja količine novca u opticaju i politikom kamatnih stopa. Fiskalna politika nastoji to da ostvari regulisanjem i preraspodjelom dohotka (porezi, državni rashodi, javni dug, budžetski deficit i dr.). Monetarna i fiskalna politika imaju svoje prednosti i nedostatke, zbog čega ih vlada u svojoj makroekonomskoj politici obično kombinuje (policy mix). Takva ekonomska politika polazi od nekoliko principa:

- Monetarna i fiskalna politika moraju osigurati dovoljnu tražnju, ali da se pri tome ne izazivaju inflacioni efekti;
- Na nivou pune zaposlenosti, monetarna politika mora da osigura visoke kamatne stope i restrikciju novca, dok fiskalna politika dodatnim oporezivanjem treba da spriječi pojavu i širenje inflacije;
- Da bi privredni sektor mogao investirati, da bi se povećala sklonost ka investiranju moraju se sniziti kamatne stope, smanjiti poresko opterećenje uz druge olakšice za investiranje kapitala.[3]

Osnovni cilj monetarne i fiskalne politike danas je sveden na regulisanje tražnje. Instrumenti i jedne i druge politike, moraju da se kordiniraju u opštem djelovanju ka postizanju ekspanzije i stabilnosti privrede, odnosno ka postizanju drugih postavljenih ekonomskih ciljeva.

8. ZAKLJUČAK

Na osnovu predstavljenog, nije teško izvući zaključak, da smo na prostorima Zapadnog Balkana godinama suočeni sa pojavom različitih vrsta ekonomsko-finansijskih kriza koje se direktno, ali često i indirektno odražavaju na naše živote i živote naših porodica koje su suočene sa različitim nedaćama koje za sobom ostavljaju ove vrste ekonomsko-finansijskih kriza. Smanjen životni standard je prva posljedica koju je donijela postojeća ekonomsko-finansijska kriza. Nastankom inflacije koja je popratna pojava ovakvih kriza, povećane su cijene, naročito osnovnih životnih namirnica, smanjila se kupovna moć novca, uz povišene cijene, naročito energentima i prehrambenim proizvodima i uslugama. Trenutno najveće posljedice inflacije trpi privreda i stanovništvo Bosne i Hercegovine u kojoj je inflacije dostigla stopu od 17,3%. Također, ni druge zemlje Zapadnog Balkana mnogo ne zaostaju za Bosnom i Hercegovinom jer je u ovim zemljama inflacija dostigla visoke stope. U ovakvim uslovima vlade pojedinih zemalja treba da donesu određene mjere monetarne i fiskalne politike kojima se drži pod kontrolom nekontrolisani rast inflacije kao što su: Monetarna i fiskalna politika moraju osigurati dovoljnu tražnju, ali da se pri tome ne izazivaju inflacioni efekti na nivou pune zaposlenosti. Monetarna politika mora da osigura visoke kamatne stope i restrikciju novca dok fiskalna politika dodatnim oporezivanjem treba da spriječi pojavu i širenje inflacije. Da bi privredni sektor mogao investirati, da bi se povećala sklonost ka investiranju, moraju se sniziti kamatne stope, smanjiti poresko opterećenje uz druge olakšice za investiranje kapitala. U Fišerovoj formuli prikazali smo međuzavisnost očekivane stope inflacije i kamatnih stopa. Da ne bi trpjeli gubitke zbog inflacije, racionalni investitori na finansijskim tržištima uvijek uz zahtjevano stope prinosa ugrađuju premiju za inflacioni rizik.

LITERATURA

- [1] Kovačević, R., (2016.), „Međunarodne finansije“, Izdavač, Ekonomski fakultet u Beogradu, str.228, 562.
- [2] Mehmedović, H., (2019.), „Osnove monetarnih i međunarodnih finansija“, Izdavač, Internacionalni univerzitet u Travniku, str.73-74.
- [3] Živković, A., Kožetinac, G.,(2016.), „Monetarna ekonomija“, izdavač, Ekonomski fakultet u Beogradu, str. 264.
- [4] Todorović, M., Ivanišević, M.,(2017.), „Poslovne finansije“, izdavač, Ekonomski fakultet u Beogradu, str. 343-344.

- [5] <http://www.ekonomskirjecnik.com/definicije/inflacija.html>(Preuzeto: 08.07.2018.)
[6] www.bing.com/images/search?q=nov%C4%8Danice&FORM=HDRSC2(Preuzeto:
09.07.2018.)
[7] <https://balkans.aljazeera.net/news/economy/2022/10/26/inflacija-u-bosni-i-hercegovini-porasila-na-17,3-posto>(Preuzeto:20.11.2022.)
[8] <https://www.cbbh.ba/press/ShowNews/1468>(Preuzeto:20.11.2022.)

